

Oponentský posudek bakalářské práce Andrey Hrubé: *Současné české neologismy vztahující se k sociálním sítím*

Bakalářská práce Andrey Hrubé se zaměřuje na specifickou část nové slovní zásoby, na neologismy vztahující se k sociálním sítím. Téma je velmi aktuální a vzhledem k relativní novosti fenoménu sociálních sítí vítané. Jak se v úvodní části práce konstatuje, nebyla mu dosud věnována větší lingvistická pozornost.

Bakalářská práce obsahuje úvod a pět kapitol. První dvě kapitoly mají zcela informativní charakter – přinášejí vymezení základních lingvistických pojmů souvisejících s tématem práce a stručný přehled zpracování poznatků o nových slovech užívaných na sociálních sítích v dosavadní odborné literatuře. Jádro práce tvoří třetí kapitola prezentující a charakterizující excerpované neologismy na vybraných sociálních sítích (Facebook, Instagram, Twitter). Následuje stručné shrnutí v závěru a seznam internetových zdrojů a použité literatury. Práce je adekvátně a logicky členěna obsahově, její text je koherentní a přehledný. Vychází ze dvou hypotéz, které se snaží dokázat: 1. nejčastější proces obohacování slovní zásoby spojené se sociálními sítěmi je přejímání, 2. běžní uživatelé sociálních sítí dávají přednost nepočestěným variantám neologismů.

Praktická část práce se zaměřuje na slovtvorný a sémantický rozbor excerpovaných neologismů, převážně přejatých. Posuzována je tudíž i míra jejich adaptace v češtině. Rozbor je doplněn dokumentací užití neologismů v textech. Práce přináší některá zajímavá fakta a postřehy; vyskytují se v ní však mnohé nedostatky a problémy. Obsah bakalářské práce je srozumitelně a vesměs jednoznačně formulovaný. Text se však bohužel vyznačuje ne zcela dobrou jazykovou úrovní. Nedostatky se objevují v interpunkci (jsou to vesměs jednoznačné jevy, vyznačila jsem je v rukopisu práce), občas i v gramatických tvarech a pravopisu. To snižuje celkovou úroveň práce.

Připomínky uvádím v přehledu:

1. Obsahová stránka práce, teorie a analýzy, metodologie

1.1 Vymezení pojmů v odborné literatuře:

1.1.1 V jednotlivých podkapitolách 1. kapitoly se v přehledu prezentuje vymezení základních pojmů (neologismus, neosémantismus, přejímka, okazionalismus a sociální síť) v dosavadní lingvistické literatuře. Ačkoliv se v závěru k této kapitole (s. 11–12) konstatuje, že vymezení těchto pojmů je nejednotné, zůstává celá kapitola spíše výčtem pojetí bez porovnání či vlastního vyjádření; někdy je prezentována pouze citace (viz např. u Zikové, s. 8). U pojmu neologismus se odkazuje na pojetí v monografii O. Martincové *Problematika neologismů v současné spisovné češtině* (Praha 1983), v závěrečném seznamu však tato práce uvedena není. Podobně se ve výkladu na s. 7 připomíná sborník *Neologismy v dnešní češtině*, v závěrečném seznamu literatury však tento titul také chybí.

1.1.2 Zajímalo by mě, podle jakého principu jsou v podkapitole 1.1 řazena pojetí neologismu? Chronologii odporuje zařazení jednoho z prvních vymezení u Martinové (1983) na konci podkapitoly.

1.1.3 Autorka excerpovala materiál – cíleně a vhodně – z uvedených sociálních sítích v uvedeném období, to doplňovala vyhledáváním variant v databázi Neomat, popř. pomocí vyhledávače Google. Podle konstatování na s. 16 využívala tento vyhledávač v případě, že neměla záznam o výskytu určitého neologismu z mluvené češtiny, resp. měla povědomí o jeho existenci. Tento postup se jeví poněkud diskutabilní – do výzkumu se tak totiž mohly ne/dostat varianty náhodně; to může snížit celkovou objektivnost výzkumu i relevantnost získaných dat.

1.1.4: s. 15: „Tato kapitola poskytuje registraci literatury a článků, které se dotýkají sociálních sítí a komunikace na nich. Jak je vidět, tato oblast není zatím příliš prozkoumaná, proto k ní neexistuje velké množství česky psané literatury.“ – Snad lze konstatovat o lingvistické literatuře, nikoliv však o odborné literatuře o sociálních sítích a komunikaci obecně; této oblasti věnují pozornost i jiné disciplíny – sociální vědy, IT atd.

2. Dílčí interpretace

s. 10: „Zvuková adaptace se snaží zaměnit hlásky cizí za hlásky, které český fonetický systém obsahuje a které jsou zároveň podobné hláskám původním.“ – Je tomu tak vždy?

s. 17: „Co se týká adaptace morfologické, v mém výzkumu se objevilo užívání obou variant.“ – Dedukuji podle nadpisu, že variantami jsou míněny podoby *like/lajk*. Ačkoliv se dále uvádí, že v obou případech došlo k přizpůsobení českému morfologickému systému, uvedené podoby *likeů*, *liky* českému systému zcela neodpovídají – vzhledem k podobě v nominativu sg a minimálně v psané podobě (v práci uvedené). Nelze zde tedy posuzovat morfologickou adaptaci izolovaně od adaptace výslovnostní a pravopisné. Navíc se zde neuvažuje gramatický rod, který je pro deklinaci jména v češtině nezbytný.

s. 32: (varianta *poust*) „Výskyt této varianty se mi bohužel nepovedlo nalézt ani pomocí vyhledávače Google. O jeho existenci však svědčí doložitelnost utvořených slov od adaptovaného základu (*pouštíček*, *poustnout*) a také analogie s výše uvedenými přejímkami.“ x s. 33: (varianta *poustovat*) „Na rozdíl od neadaptované varianty se v mém výzkumu nevyskytlo žádné slovo odvozené od tohoto základu“ (tj. *poust*) – Obě tvrzení si odporují.

s. 35: (*profil*) „Tento lexém vznikl přejetím z anglického jazyka, kde se tato vizitka uživatele sociální sítě nazývá „profile“. Jde tedy zároveň o sémantický kalk, tedy slovo které vzniklo na základě doslovného překladu cizího výrazu.“ – Jde zde opravdu o překlad (a tedy kalk), nebo spíše o adaptaci slova?

3. Zjednodušování či nepřesnosti ve výkladu

3.1 Autorka v práci veskrze používá termín *varianta* pro odlišné pravopisné podoby cizích (přejatých) neologismů (*like/lajk*). Někdy je ovšem označuje také jako *ekvivalenty* – viz s. 18: „Co se týká četnosti výše zmíněných ekvivalentů, ...“ To by

snad v tomto kontextu mohlo být přijatelné. Dále však výpověď (tamtéž) pokračuje: „... z mého výzkumu vyplývá, že čteněji využívaný je lexém s větší mírou adaptace, čili *lajk*, přesná čísla...“ Ztotožňovat lexém a jeho variantu však možné není. Podobně také v příloze s. 43 („počet výskytů jednotlivých lexémů – *like*, *lajk*, ...). Celkově by tedy bylo potřebné sjednotit a vyjasnit užívání termínů *varianta*, *lexém*. Srov. také (s. 18) další nepřesné vyjádření: „Tento lexém vznikl z ortograficko-ortoepicky adaptované varianty.“

3.2 Neterminologické užívání slov

s. 7: „PSJČ definuje neologismus“ – Slovo *definice* má v lexikologii a lexikografii terminologickou platnost a význam.

s. 8: „Dokud totiž vnímají určitý lexém nebo lexikální jev jako nový, má charakter neologismu.“ – Co přesněji zde znamená lexikální jev?

s. 18: „Odvozování poté také probíhá na dvou rovinách – v první případě jde o odvozování pomocí předpon, v druhém pomocí přípon.“ – Lexém *rovina* má v lingvistice terminologickou platnost a jiný lexikální význam (tj. primárně ve vztahu k jazykovému systému).

s. 20: (varianta *likovat*) „Dochází zde k odsunutí hlásky *e* a přidání kmenotvorného sufixu *-ova*. – Od čeho se odsunuje a k čemu se přidává?“

s. 23: varianta *selfičko* – Vzhledem k tomu, že lexém *selfičko* vznikl derivací od lexému *selfie* (což autorka uvádí), nelze jej považovat za variantu lexému *selfie* (viz poznámku o variantách výše).

s. 23: „díky českému sufixu *-ičko*... jedná se o střední rod (vzor *měst*). Tato koncovka je typická...“

s. 23: „Zatímco v případě slova *lajk* šlo jen o pravopisnou úpravu, zde se mění tvar slova, přidává se k němu typicky český sufix.“ – Nejde o změnu (morfologického) tvaru slova, ale o vytvoření slova nového.

s. 24: (varianta *tvít*) „Stejně jako její anglická varianta se skloňuje podle vzoru *hrad*,...“ – Zřejmě jde o nepočestěnou podobu *tweet*, nikoliv o podobu slova v angličtině.

s. 19 a dále: Pojetí odvozování sloves, jejich variant: viz např. *likovat/lajkovat* a *liknout/lajknout*, *tweetovat/tvítovat* a *tweetnout/tvítnout* – u obou sloves se předpokládá tvoření od substantiva *like/lajk*, *tweet/tvít*, neuvažuje se slovotvorný vztah ve dvojici dokonavé a nedokonavé sloveso.

s. 15: „Registrace slov, literatury, registrace pasáží“ – Autorka používá poněkud originálně slovo *registrace*, v lingvistice je takto neobvyklé; toto slovo se spíše užívá v kolokacích typu *registrace vkladů*, *r. zlepšovacích námětů*, *r. pracovních sil*, *r. závodníků* apod.

3.3 Směšování mimojazykové a jazykové reality:

s. 16: „*Like/lajk* Tato přejímka se používá v rámci sociální sítě Facebook. Uživatelé mohou pomocí této funkce vyjádřit, že...“

s. 22: „Selfie je příklad toho, jak probíhá přizpůsobování českému jazykovému systému. Tento pojem...“

4. Formální a formulační stránka práce

Celkově: v práci doporučuji psát příklady (metajazyk) podle zavedené zvyklosti kurzivou – zvyšuje to přehlednost textu.

s. 8: „... nejedná se tedy o neologismus v pravém slova smyslu“

s. 9, 12, 13, 18, 20, 23 a dále: interpunkce – před spojkou *čili* se nesprávně píše čárka

s. 7: „ztrácí“ x s. 8. „ztrácejí“ – V obou případech jde o tvar 3. os. pl., kde jsou možné tyto dvě varianty – z hlediska stylistického by bylo vhodné sjednotit výběr na jednu variantu.

s. 13: „... souvisejících s počítači, potažmo ze sociálními sítěmi“

s. 29: „Tento lexém patří mezi rod mužský neživotný...“

Závěr: Práce Andrey Hrubé splňuje nároky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm dobře.

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.
oponentka práce

Praha 23. 8. 2016